

na gratia non datur objectum illi complacentiae proportionatum. Nihilominus tamen posset Deus complacere in illo homine aliquo modo, tanquam in persona sibi dilecta, et tanquam in futuro herede suae beatitudinis, saltem per extrinsecam acceptationem ejus. Nam illud objectum, ut sic, etiam est amabile, et bonum extrinsecum aliquod bonum est, præsertim quando ordinatur ad intrinsecum secundum præsentem statum, si in eo perseveretur, aliquando conferendum.

21. *Ad tertiam opinionem.* — In tertia opinione, etiam admittimus posse Deum de potentia absoluta habere hominem sibi gratum et acceptum ad gloriam, per solos actus sine habitibus; nam, si id potest facere sine actibus, multo magis cum illis. Item concedimus in ipsismet actibus supernaturalibus esse multum bonitatis et perfectionis, ratione cuius merito potest Deus complacere in homine sic operante, et illum diligere. Nihilominus tamen dicimus illum modum gratificationis et acceptationis, seclusa inhærente ac permanente gratia, imperfectum esse, et ad connaturrem rerum ordinem et proportionem insufficientem. Quia per solos actus non recipit homo internam dispositionem, et facultatem ad connaturaliter operandum supernaturales actiones, neque etiam ex vi eorum actuum reciperet homo illam participationem divinæ naturæ, quæ perfectam sanctificationem, deificationem, et internum jus ad beatitudinem confert. Quapropter nec propria filatio adoptiva esse potest per solos actus, qualis nunc est, habens in homine intrinsecum fundatum, nam soli actus non possunt talem relationem fundare. Neque contra hoc procedit fundamentum illius sententiæ, sed ad summum priorem partem probat, ut latius infra in proprio capite ostendemus.

CAPUT IV.

UTRUM HOMO QUALITATE GRATIÆ AFFECTUS POSSIT NON ESSE GRATUS DEO, NEQUE FILIUS EJUS ADOPTIVUS?

1. *Status questionis.* — *Prima opinio affirmans.* — Hæc questio, sicut et præcedens, non habet locum de potentia ordinaria, ut dixi, sed de potentia absoluta movetur, ut magis dictus gratiæ inhærentis effectus explicetur. In qua, fere eodem modo quo in præcedenti, duæ opiniones contrariæ inveniuntur. Nam qui dicunt gratiam inhærentem non

ex natura sua, sed ex divina impositione justificare, consequenter dicunt posse illam qualitatem in anima esse, et non reddere illam gratam, quia potest Deus separare impositionem. Imo etiam ex auctoribus qui tenent gratiam natura sua justificare, aliqui dicunt posse nihilominus esse de potentia absoluta in persona, et non facere illam gratam, ut videre licet in Medina, dicta quest. 410, artic. 4, qui putat illum esse effectum secundarium talis qualitatis, et ideo posse ab illa separari; quod etiam sensit Cano, in Relect. de Sacrament., et novissime Curiel, dicta controvers. ad locum 2 Petr. 1, num. 428, ex eodem fundamento, quod isti sunt effectus secundarii gratiæ, effectus autem secundarii possunt a forma separari.

2. *Secunda opinio negans.* — Altera vero opinio est, implicare contradictionem, qualitatem gratiæ esse in homine, et non reddere illum gratum et sanctum. Ita sentiunt frequentius qui dicunt hunc effectum esse con naturalem tali qualitati. Fundamentum est, quia implicat contradictionem effectum formalem separari a forma inhærente subiecto; quia inhærendo informat; est autem clara repugnancia, quod informet, et non det effectum formalem, si ille effectus connaturalis est. Neque distinctio de effectu primario, vel secundario hic accommodari potest, quia forma gratiæ, secundum suam primariam et essentialiem rationem, est gratia, et participatio divinae naturæ, et ideo nullus prior effectus formalis in ea intelligi potest. Sicut in habitu charitatis primarius effectus formalis est reddere voluntatem bene dispositam ad connaturaliter amandum Deum supernaturali amore, et sic de reliquis habitibus infusis, qui non possunt non dare talem effectum potentiae, si ei inhærent.

3. *Assertio prima ad questionis resolutionem.* — Resolutio hujus puncti brevissime tradi potest, si separeremus questionem, an cum habituali gratia possit simul esse peccatum mortale, et quomodo denominatione gratiæ vel sancti per illam commisionem impediretur, si est possibilis, et fieret; quam questionem tractaturi sumus in sequentibus. Illa ergo relictæ, duo breviter dicenda sunt. Primum est, impossibile esse formam gratiæ inhærente animæ, et non constituere illam participantem divinæ naturæ, et, quantum est ex se, dignam beatitudine et dilectione divina, imo et amicitia, et idem est cum proportione de unoquoque dono gratiæ sanctificantis. Hanc

assertionem convincit fundamentum secundæ sententiæ, suppositis quæ diximus de effectu formalis hujus gratiæ. Et declaratur a simili, quia impossibile est solem efficere lumen in aere, quin aer reddatur lucidus et particeps lucis solis; gratia autem est quasi quoddam lumen animæ, et participatio lucis per essentiam; nam, servata proportione, tam intrinsecum et naturale hoc illi est, sicut illud est lumini corporeo. Et ita potest explicari cum partitione congrua in singulis habitibus infusis, nam habitus fidei non potest esse in intellectu, quin reddat illum potentem ad credendum, et sic de reliquis, sicut non potest actus fidei inhærente intellectui, vel actus amoris voluntati, quin reddat hominem credentem vel amantem. Neque contra hoc vim habet argumentum de effectu formalis secundario, quod sit separabilis a forma; nam esse gratum vel acceptum, et similia prædicta, quatenus dicunt denominationem intrinsecam, non distinguuntur in re ipsa ab effectu primario, vel ad summum addunt relationem aliquam seu habitudinem vel filii, vel principii proportionati talis operationis, vel objecti digni tali amore vel acceptatione. Hæ autem habitudines inseparabiles sunt a tali qualitate, et ab effectu ejus formalis. Solum ergo habet locum illa ratio quoad secundarias denominaciones, quæ ex actibus divinæ voluntatis desumi possunt, de quibus sequens assertio statuitur.

4. *Assertio secunda.* — *Gratia potest esse in anima, quin illum reddat acceptam ad beatitudinem.* — *Prior pars probatur.* — Secundo, dicendum est posse habitus infusos in potentiis inhærente, et non reddere hominem gratum simpliciter; de gratia vero, quæ est in essentia animæ, dicendum est posse inhærente animæ, et non reddere hominem acceptum ad beatitudinem, vel ad perfectam amicitionem Dei. Et juxta hanc fortasse assertionem locuti sunt auctores prioris sententiæ. Probatur autem prior pars, quia posset Deus ornare potentias virtutibus infusis, et non infundere gratiam, quia sunt realiter distinctæ, et possunt separari; tunc autem ille homo ex vi inhærentis perfectionis non esset gratus simpliciter, nec filius Dei adoptivus, quia non haberet in se propriam participationem divinæ naturæ, sed careret quasi forma substantiali divini ordinis, ac subinde careret quasi esse simpliciter ejusdem ordinis; ergo ex vi intrinseci esse non esset gratus simpliciter. Et hanc partem docuit aperte divus Thomas,

ut jam retuli in quest. 27 de Verit., artic. 2. Et contra illam non procedit fundamentum secundæ sententiæ, quia habitus potentiarum non habent pro effectu formalis intrinseco facere gratum simpliciter, sed facere bene dispositum ad operandum. Solum potest contra illam objici, quia inter habitus operativos continetur charitas, quæ per se sufficiens est hominem reddere gratum, et constituere filium Dei, distinguendo illum a filio perditionis. Respondendum vero est habitum charitatis ex natura sua habere connexionem cum gratia sanctificante, et postulare redamationem Dei perfectam et ejusdem ordinis, saltem ex quadam naturali proportione inter utrumque amorem. Nihilominus tamen Deus, pro sua libertate et supremo dominio, posset non sic amare amantem se, sive actu, sive habitu, et ita non conferre homini propriam suæ naturæ participationem, per quam homo deificatur, et perfecte gratus ac filius adoptivus efficitur.

5. *Secunda pars ostenditur.* — Altera vero pars per se nota est, quia, etiamsi gratia in homine existat, acceptatio actualis, ut sic dicam, hujus hominis ad beatitudinem est actus liber Dei, qui non habet necessariam connexionem cum illa qualitate, quia, licet intrinseco constituat hominem acceptabilem, non tamen inde necessario sequitur ut acceptetur. Unde hæc actualis acceptatio non pertinet ad intrinsecum effectum formalem illius qualitatis; potest ergo separari ab illa. Sicut potest Deus creare Angelum perfectum in naturalibus, essentia, et potentia, ratione quarum est capax beatitudinis, et nihilominus statuere nunquam illam ipsi dare. Imo quacumque naturam a se conditam potest Deus connaturali operatione perpetuo privare. Idem ergo est de qualitate gratiæ, quia eadem est proportione naturæ ad naturalem finem, quæ est gratiæ ad supernaturem beatitudinem. Imo dicunt communiter Theologi potuisse Deum assumere hypostaticè naturali humanam, et nunquam illi dare visionem beatam, et consequenter non acceptare illam ad beatitudinem; ergo multo magis potest Deus id facere respectu gratiæ habituallis. Ratio vero generalis est, quia operatio est res distincta ab ipsa natura seu gratia, et posterior illa, et pendens ab influxu libero Dei novo et distincto, quem potest Deus, pro sua libertate et supremo dominio suspendere; ergo facile potest gratiam dare, et gloriam perpetuo negare, seu, quod perinde est, ad illam non acceptare. Quod non solum est ve-

rum de gratia, quae est in essentia animae, sed etiam de habitibus potentiarum, ac de ipso lumine gloriae; nam etiam post infusionem luminis gloriae, potest Deus non concedere visionem sui, suspendendo concursum. Si ergo sub denominatione grati includatur acceptatio actualis ad gloriam, sic fieri potest de potentia absoluta, ut homo sit qualitate gratiae affectus, et non plene gratus, ut sic dicam. Et idem fere est de denominatione filii et haeredis. Posset tamen ille homo in illo statu dici filius exhaeredatus voluntate patris, quia ratione gratiae non posset non habere participationem divinæ naturæ, et secundum illam esse genitus, ac proinde aliquo modo filius, et de se haeres, ab haereditate tamen exclusus, quia supponitur ad gloriam non acceptatus.

6. *Theologica difficultas.* — Una vero difficultas Theologica superest circa hanc ultimam partem, nam sequitur hominem non gratificari perfecte et integre per dona inhærentia sine aliquo favore extrinseco; consequens non videtur admittendum; ergo. Sequa patet, quia homo non est perfecte gratus, nisi sit acceptus ad beatitudinem et perfectam amicitiam Dei; sed hoc non habet per sola intrinseca dona, nisi addat Deus extrinsecam acceptationem, quæ tantum est quidam extrinsecus favor; ergo. Minor probatur, tum quia illud videtur non nihil accedere ad errorem haeticorum hujus temporis; tum etiam quia videtur parum consentaneum Concilio Tridentino; nam dicit hominem perfecte justificari per inhætem gratiam, quod non esset verum simpliciter, si præter inhærentem gratiam esset necessarius aliquis favor extrinsecus, saltem ad perfectionem illius effectus. Præsertim quia addit Concilium, gratiam inhærentem esse unicam formalem causam; non esset autem unica nec integra, si aliquis favor necessarius esset. Denique addit merita Christi communicari justo per infusionem justitiae, et indicat per solam illum id fieri; hoc autem absolute non esset verum, si per illum favorem seu per illam acceptationem etiam applicarentur.

7. *Tridentina synodus exponitur.* — Respondet imprimis Concilium Tridentinum nunquam negasse Deum conferre justis peculiarem aliquem favorem, præter justitiae inhærentis infusionem. Nam in canon. 41 definit justificationem non consistere in solo extrinseco favore Dei, quod longe diversum est, ut constat. Quin potius in aliis locis docet Deum

ita se habere cum justis, ut eos non deserat, nisi deseratur ab ipsis, ut patet in can. 41; constat autem hunc esse peculiarem favorem. Item promissio acceptandi opera justorum, ut merita gloriae et justitiae, favor quidam est cuius meminit idem Concilium, cap. 16. Denique habet Deus peculiarem protectionem justorum, tractando illos ut amicos et domesticos, ex cap. 40 et 43, quod etiam est peculiare beneficium. Ergo eodem modo actualis acceptatio ad gloriam esse potest peculiare beneficium ita distinctum ab infusione habituum, ut ab illis de potentia absoluta separabile sit.

8- *Aliter solvit superior difficultas.* — Deinde dico quod, licet hæc acceptatio dicatur extrinseca, quatenus est per actum ipsius Dei, tamen non potest dici extrinsecus favor; tum quia est debitus ipsi gratiae inhærenti, et quasi connaturalis illi; tum etiam quia non consistit in sola extrinseca denominatione, aut imputatione, sed ordinatur ad futurum effectum realem et intrinsecum, aliquando ratione inhærentis gratiae conferendum. Et ob hanc causam non computatur hoc beneficium, ut distinctum omnino ab ipsa gratia; nam qui dat formam, dat consequentia ad formam, totumque illud tanquam unum beneficium censemur. Et eodem modo in justificatione est una applicatio quasi adæquata, et integra meritorum Christi, quamvis sine dubio ad plures effectus quasi partiales applicentur, ut constat de donatione fidei, spei, charitatis, etc. Unde dicitur ultimo hanc acceptationem non esse proprie complementum, vel perfectionem sanctificationis justorum, sed potius esse finem et quasi fructum ejus, saltem in spe, et acceptatione divina, juxta illud ad Rom. 6: *Habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem autem vitam æternam.* Quid autem de justificatione dicendum sit postea videbimus.

CAPUT V.

UTRUM GRATIA HABITUALIS ALIQUAM MAJOREM VIM VEL DIGNITATEM AD HOMINEM GRATIFICANDUM EX CHRISTO HABEAT?

1. *Duplici modo hac in re procedi potest.* — *Primus modus.* — Priusquam de hac gratia dicamus, ut habet rationem justitiae, de qua solet similis quæstio potissimum tractari, visum est eamdem questionem de gratia, ut hominem gratum et filium Dei constituit, dis-

serere, quia peculiarem habet rationem, et conferre potest ad ita loquendum in hac materia, ut et ab haereticis fugiamus, et Christi ac membrorum ejus dignitati nihil derogemus. Duo igitur modi dicendi extreme oppositi in hoc puncto esse possunt. Unus est, habitualis gratiam per se spectatam non esse sufficientem formam ad constituendum hominem gratum Deo, nisi simul cum illa moraliter conjungatur gratia Christi, et per quamdam moralem estimationem aut imputacionem reddat illam dignitatem, et inde aptam ad hominem Deo gratum, et filium adoptivum constituendum. Hunc modum dicendi sumunt aliqui ex Albert. Pighi., controvers. 2, non longe a principio; ille tamen sub nomine justitiae et justificationis locutus est, et ideo in capite sequenti ejus sententiam expendimus, quam etiam Colonienses canonici in Antididagmate secuti sunt.

2. *Suadetur ille primus modus dicendi.* — Potest vero hic dicendi modus suaderi, quia si sola gratia sine Christo fuisse sufficiens ad nos Deo gratificandos, gratis Christus mortuus esset. Nam argumentum quod Paulus facit de naturali vel legali justitia, cum proportione habet vim in quacumque gratia, seu qualitate gratificante animam, quia posset Deus facile illam infundere sine Christo, et non minus gratum redderet hominem; ergo gratis, id est, superflue, et sine causa nobis datus esset Christus; ergo dicendum est gratiam pure creatam non fuisse sufficientem, nisi dignificaretur per conjunctionem ad infinitam dignitatem Christi et meritorum ejus. Confirmatur juxta probabilem opinionem supra relatam, quia eadem gratia potest esse dignior seu major in esse gratiae, quam in esse qualitatis, per quamdam conjunctionem ad aliqua merita, vel opera propria; ergo multo magis poterit id habere per conjunctionem moralem ad gratiam et merita Christi. Confirmatur secundo, quia ipsa Christi gratia habitualis habuit quamdam infinitam dignitatem, propter conjunctionem ad unionem hypostaticam; ergo et nostra gratia habebit aliquam propter aliquam conjunctionem cum illa.

3. *Secundus oppositusque modus dicendi.* — Alter modus dicendi, est nullam dignitatem accrescere gratiae sanctificanti, quæ nos reddit gratios et Deo acceptos, ex eo quod per Christum et ejus merita nobis donetur. Quod potest primo a priori suaderi, quia nostræ gratiae, ut est a Christo, solum accrescit respectus ad ipsum, ut ad causam extrinsecam exemplarem, et efficientem, vel meritoriam ejus; sed hic respectus nihil dignitatis illi addit in ratione formæ gratificantis, neque in alio genere moralis dignitatis; ergo. Major probatur, quia supponimus comparationem fieri cum æqualitate inter gratiam datam per Christum, vel sine illo, id est, cæteris omnibus paribus in gradu intensionis, et in habitibus infusis, et in actibus per quos obtinetur; hac enim æqualitate supposita, nihil intelligi potest additum gratiae ex eo quod sit per Christum, nisi respectus ad illum, tanquam ad extrinsecam causam. Minor autem, scilicet, inde non oriri speciale dignitatem, patet, quia hoc non reddit hominem meliorem; ergo nec magis dignum amore, ac subinde nec magis gratum. Et confirmatur primo, quia alias integra forma, qua reddimur grati Deo, non esset nobis intrinseca et infusa, sed ex parte esset ipsa extrinseca sanctitas Christi; hoc autem videtur esse contra mentem Concilii Tridentini, sess. 6, cap. 7, ubi in nostra justificatione Christum excludit a causalitate formalis, et alias illi tribuit, formamque inhærentem unicam formalem causam esse dicit; idem autem est de causa nostræ gratificationis et adoptionis; nam Concilium indiferenter his terminis utitur. Confirmatur secundo, quia alias sequeretur hominem, habentem gratiam ut duo per Christum, esse magis gratum quam sit alius, habens eosdem duos gradus gratiae omnino gratis a Deo datos sine Christo, et consequenter illum esse acceptum ad majorem gloriam quam istum, quod non videtur credibile.

4. *Distinguendum in hoc puncto.* — *Assertio prima.* — *Effectus gratiae non augetur per habitudinem ad Christi merita.* — In hoc puncto breviter distinguendum videtur de gratia, quoad effectum formalem sanctificandi hominem apud Deum, constituendo eum Deo gratum et amabilem, seu acceptabilem ad vitam æternam, et ad divinam amicitiam quoad substantiam ejus (ut sic dicam), et de gratia quoad alios effectus vel favores quasi accidentarios et extrinsecos, qui provenire possint ex quadam extrinseca dignitate, qualis est inter homines nobilitas, vel relatio ad parentem vel amicum. Dico ergo primo: gratia habitualis, ut est forma intrinsece inhærens animæ, ita confert natura sua homini esse gratum Deo, et acceptabilem ad haereditatem æternam, ut sola hunc effectum plene et adæquate conferat, juxta gradus physicos suæ